A KLERIKÁLIS MÉTELY

VAGY

MIT KERESNEK A VALLÁS ÉS HIT EMBEREI A MUNKÁSSZAKSZERVEZETEKBEN

IRTA

VANCZÁK JÁNOS

BUDAPEST 1918

A NÉPSZAVA-KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA

VII, Erzsébet-körút 35

„Krisztus azt tanitotta az embereknek, hogy a saját és más népek között való különbségtevés csalás és káros. Az a keresztény, aki ezt megértette, nem követhet el gonoszságot idegen népekkel szemben és nem igazolhatja többé az ellenük elkövetett erőszakoskodásokat azzal, hogy ezek a népek rosszabbak a saját népeinél. A kereszténynek tudnia kell, hogy az idegen népektől való elkülönités rossz és kisérlet a gonoszságra; ezért tudatosan nem támogathatja ezt a törekvést.

A kereszténynek tudnia kell, hogy az ő jóléte nemcsak a saját népe, de az összes népek életével van összefüggésben; a keresztény tudja, hogy az országhatár és a törvények által, amelyek az ő egyik vagy másik néphez való tartozandóságát megállapitják, nem szenvedhet sérelmet az összes emberekkel való közössége; tudja azt is, hogy az összes emberek mindenütt testvérek és ezért egyenlők."

(Gróf Tolsztoj Leó.)

„Ahol pap emel szót,
ott az igazság megfeszittetik."
(Petőfi.)

Szennyet dobálnak megint a magyar munkásság osztálytudatos mozgalmára, mételyt hintenek el a munkások között, hogy zavart támasszanak és az igy támadt zavarosban a munkásság ellenségei ha-

lászgathassanak. Nem uj dologgal állunk szemben, csak megujult az, amit a magyar munkásság már egyszer legázolt és maga mögött hagyott. Bün volna a magyar dolgozó nép ellen, ha a munkásság táborát szó nélkül engednénk át a mételyhintésnek, ha nem világositanánk fel a munkásokat arról, kik és miért jönnek most ujra a soraikba, hogy megkiséreljék a megtévesztésüket, megkisérelják tömör soraiknak megbontását és ezzel megfosszák őket erejüktől, ellentállóképességüktől. Hiba volna lekicsinyelni az ellenfelet, amely kétségtelenül erős, mert olyan eszközök állanak rendelkezésére, amelyek felett a munkásság nagyrészben nem rendelkezik és olyan szabadsága van, amilyent a munkásság még sokáig nem fog élvezhetni ebben az ezeréves hazában. Ezzel az ellenféllel tehát szembe kell néznünk és kerülve az ő főeszközeinek legalacsonyabbrendüjét: *a piszkolódást és szennydobálást*, a mindenki által megérthető igazsággal és tárgyilagossággal kell rávilágitani céljaira és törekvéseire, hogy ezáltal minden elfogulatlan munkásember maga tudjon itéletet mondani az ellenfél erkölcsi értéke felett.

Arról az agitációról és toborzásról van szó, amelyet Magyarország klerikálisai inditottak meg országszerte a munkásság körében, hogy a munkásokat visszatereljék a papok és ezek világi barátainak igája alá, hogy a vallás fekete köpönyege alatt a munkások nyakába rakhassák a kizsákmányoló kapitalizmus igáját.

Jól értse meg minden olvasó: *Nem a vallásról beszélünk itt most, hanem a papokról, még pedig mindenféle fajta papokról együttvéve, tehát nemcsak a falusi plébánosról és káplánról, hanem minden hithez tartozó alacsony- és magasrendü papról és mindazokról, akik ezekkel komáznak, akik velük egy követ fujnak.* A különböző vallásfeletekhez nekünk itt most semmi közünk. A szociáldemokraták programmja a vallásra nézve ezeket mondja:

(7. §) Minden vallási társulat és egyház magánegyesülésnek, mindenki vallása magánügynek nyilvánittassék. Közpénz vallási célokra nem fordítható. Az egyházi birtokok elkobzandók és köztulajdonba veendők. E birtokok munkásszövetkezeteknek adandók bérbe s jövedelmük csakis kulturális célokra fordítható.

A szociáldemokraták tehát nem akarják elvenni senkinek a vallását, nem törődnek azzal, hogy ki milyen hitfelekezethez tartozik, ki milyen uton és módon kiván eleget tenni vallásos meggyőződésének. Azt azonban akarják a szociáldemokraták, hogy a papok ne küldhessék a hivek nyakára a végrehajtót, hogy ne vehessék el a szegényember szájától a betevő falatot; azt is akarják, hogy a közpénzeket az állam ne adja a papoknak, hanem épitsen elegendő iskolát, az iskolákban legyen ingyenes a tanitás, a tanulók kapják meg ingyen a szükséges könyveket és a tanitókat fizesse meg az állam jól, hogy legyen elég tanitó és ezek a tanitók ne ugyanolyan fizetést kapjanak, mint az utkaparók. *Annál nagyobb, annál boldogabb lesz ez az ország, minél több okos, tanult ember fogja lakni, minél kevesebb lesz azoknak a száma, akik sem irni, sem olvasni nem tudnak és akik emiatt egész életüket nehéz robotban kénytelenek leélni — a mások szolgálatában.*

Tájékozásképen arra nézve, hogy a Föld népei hányféle valláshoz tartoznak, álljon itt a következő tudományos kutatásokkal megállapitott kimutatás:

A föld népeinek vallási viszonyai.

A népek vallását általában négy főcsoportba szokták osztani.

Az első csoportba a vallási megnyilatkoztatás legalsóbb formáját sorozzák, mely a müveletlen népeknél abból áll, hogy e népek tele vannak sejtésekkel, babonával és az ismeretlentől való félelemmel.

A második csoportba a bálványimádó népek tartoznak, akik állatokat és egyéb élő és élettelen tárgyakat tisztelnek, az általuk sejtett szellemi világgal varázslóik és sámánok által érintkeznek.

A harmadik csoportba a brahma-vallás hivei tartoznak. Ez a bálványimádás tökéletesebb formája, mert sokféle istenséget tisztelnek benne, legfelsőbb lényük azonban a brahma, a világ lelke. Körébe tartozik a buddha-vallás, mely hiveinek célul azt tüzi ki, hogy tiszta lélekkel igyekezzenek felemelkedni Buddha — a legfelsőbb lényéig. *Konfucse* és *Laocse* vallása szintén rokon az előbbiekkel, valamint az ősöket tisztelők vallása is.

A negyedik csoportba tartoznak az egy istent imádók, ennek hivei egy fő lényt ismernek el istennek és hisznek a lélek halhatatlanságában, a tulvilági életben. Ide tartoznak a keresztények, mohamedánok és zsidók, mindegyik csoport különféle felekezetekkel.

Ézek szerint:

a bálványimádók vallascsoportjaihoz tartozik — — — — — — — — — —	800,000.000	ember
a mohamedánok vallascsoportjához tartozik — — — — — — — — — —	210,000.000	„
a zsidók vallascsoportjához tartozik	7,000.000	„
a keresztények vallascsoportjaihoz tartozik — — — — — — — — — —	495,000.000	„

A keresztények csoportja közül:

a katolikus vallást követi körülbelül	246,000.000	ember
a protestáns vallást követi körülbelül	151,000.000	„
a görögkeleti vallást követi körülbelül	98,000.000	„

Magyarországon a vallások körülbelül igy oszlanak meg:

	1857-ben	1869-ben	1880-ban	1890-ben
Római katolikus	5,414.708	6,197.582	6,482.595	7,239.212
Görög katolikus	1,374.754	1,578.039	1.486.598	1,655.600
Görögkeleti —	2,023.416	2,067.227	1,937.105	2,064.715
Ágostai hitv. —	1,002.943	1,096.143	1,107.515	1,180.489
Református hitv.	1,822.953	2,017.380	2,023.257	2,212.663
Unitárius — —	49.606	54.345	55.787	61.617
Zsidóvallásu —	407.798	543.186	624.734	707.472

A népek vallási térképe tehát eléggé szines, nemcsak az egész földön, de nálunk Magyarországon is és egyik felekezet sem hányhat a másik szemére

semmit. Egyik sem mondhatja, hogy csak az ő hite az egyedül jogosult és üdvözítő hit. A szociáldemokraták mindezekre való tekintetből, nem kutatják senkinek a vallását, nem bántanak senkit a vallási hovatartozandóságáért. Azt azonban minden Amerikát járt ember tudja, hogy ott az egyházak magánegyesülések, fenntartásukról a hivők maguk gondoskodnak és közpénzeket az állam a papoknak nem ad, de végrehajtót sem állit melléjük szuronyos zsandárokkal.

Mielőtt most már tovább mennénk a papok és barátaik mételyhintésének vizsgálatában, előbb nézzünk körül a magunk portáján.

„A munkásság felszabaditása a tőke járma alól, csak a munkásság müve lehet."

(Kommunisták Kiáltványa.)

Mit akar a szociáldemokrata párt?

A szociáldemokrata párt Magyarországon éppugy, mint a világ minden kapitalista államában egyesiteni törekszik a dolgozó népeket, elsősorban a vagyontalan bérmunkásokat, hogy igy, egyesülten juttathassák érvényre politikai akaratukat az állam kormányzására nézve, hogy itt necsak az történjék, amit a gazdagok, a vagyonos grófok, bárók, főpapok, pénzkirályok akarnak, hanem az is, amit a vagyontalan dolgozó népek tartanak szükségesnek elsősorban azért, hogy ne legyen olyan rettenetes a szegénység, ne legyen olyan végtelen a nyomor, hogy a szegény ember ne legyen mindenkinek a törlőrongya, amelybe uri csizmáit beledörgöli. A szociáldemokrata párt azt akarja, hogy igazságosabban oszoljon meg az ország népe között az ország közvagyona, gazdagsága, jövedelme, igazságosabban oszoljon meg a közös terhek viselése. Ne rakhassanak

egyik félen milliókat össze, mig a másik félen véres verejtékkel kell megkeresni a betevő falat kenyeret, ne kelljen a szegény embernek az ország közterheiből többet viselni, mint a gazdagnak. Ezt akarja, erre törekszik a szociáldemokrata párt.

Mit akarnak a munkások szakszervezetei?

A munkások szakszervezetei arra törekszenek, hogy egyesitsék az egy-egy szakmához, egy-egy iparághoz tartozó munkásokat gazdasági érdekeiknek megvédésére. A szakszervezetekben egyesült munkásság együttesen arra törekszik, hogy rövidebbé tegye a munkaidőt, hogy a munkások ne maradjanak hasonlóak az igavono állatokhoz, hanem mint érző emberek élhessenek. A rövidebb munkaidőn kivül arra törekszenek a munkások, hogy több bért kapjanak, hogy a munkájukat jobban megfizessék, hogy ezáltal gondoskodhassanak egészségük fenntartásáról, családjuk ellátásáról, gyermekeik neveléséről. Azért is küzdenek a szakszervezetekben a munkások, hogy a munkáltatók ne legyenek a gyárak, mühelyek, vállalatok zsarnok kényurai, ne csak ők határozzanak afelett, hogy a munkás mennyit dolgozzon, mennyi fizetést kapjon, hogyan viselkedjék, hanem hogy mindezekbe a munkások maguk is beleszólhassanak, mert hiszen az ő erejükről, az ő tudásukról, az ő munkájukról és létükről van szó a munka mellett, hát nekik is kell, hogy mindehhez szavuk lehessen.

Küzdenek a munkások a szakszervezetekben a munkásság jobb ellátásáért betegség, baleset esetén, az elöregedett munkások ellátásáért az állam által, hogy a munkás, ha megöregszik, ha megrokkan, ne legyen kénytelen koldulni.

Hogy a munkásság ezeket a sokoldalu és nagyfontosságu harcokat mind vinni tudja, a szakszervezetek ellátják tagjaikat segélyekkel, munkanélküliség esetén, utazások közben, mikor azok munka után jár-

nak, ellátják őket jogvédelemmel, ha a munkáltatókkal perekbe keverednek, adnak a tagjaik rendelkezésére szaklapokat, könyvtárakat, hogy tanulhassanak, hogy okos, gondolkodni tudó munkásokká váljanak és hogy ezáltal egyenként és együttvéve tudjanak védekezni a munkáltatók kapzsisága, kizsákmányolása ellen.

Kik vezetik a szociáldemokrata pártban és szakszervezetekben az ügyeket?

A szociáldemokrata pártot és a szakszervezeteket a munkások maguk alkották meg, ezekben senki másnak, mint munkásembernek helye nincsen. Aki nem munkásember, aki nem tartozik a munkásosztály közé, az nem segithet a munkásokon és nem is akar segiteni. A munkások tehát maguk vezetik a pártjukban és a szakszervezeteikben az ügyeiket. A munkások irják a párt politikai lapjait, a szakmák szaklapjait, munkások irják a könyveket, füzeteket, röpiratokat, munkások tanitják társaikat élő szóval gyüléseken, értekezleteken, előadásokon, felolvasásokon. Munkások képviselik a munkásság összességét a kormánnyal, hatóságokkal szemben. *Egy szóval: a munkásoknak a szociáldemokrata pártban és a szakszervezetekben nincsen szükségük arra, hogy őket, nemmunkások, tehát vagyonos emberek, vagy a vagyonos osztályhoz tartozó bármilyen személyek vezessék, vagy hogy dolgaikat ezek végezzék.*

A szociáldemokrata munkások nem szorulnak a vagyonos osztály embereire, hogy nekik azok legyenek a vezéreik, nem szorulnak rájuk a maguk dolgaiban semmiképen sem, mert elég érettek arra, hogy minden dolgukat maguk végezzék el.

A szociáldemokrata munkások politikailag és gazdasági téren is, összeköttetésben állanak az egész világ szervezett szocialista munkásaival, érintkeznek egymással, segitik egymást a küzdelmekben, bátoritják egymást a kitartásban. Számuk meghaladja

a 10,000.000-t, olyan hatalmas erő áll tehát a rendelkezésükre, amellyel a világ összes vagyonos osztályainak számolniok kell és nem térhetnek napirendre a munkások akarata és kívánságai felett.

Fel tudnak-e már sikereket mutatni a szociáldemokrata munkások és a szakszervezetek Magyarországon?

A magyarországi munkásság már régen harcol a munkásság jogaiért és jobblétéért. 1848-tól 1890-ig azonban nagyon kevés volt itt Magyarországon az ipari munkásság és ezért kevés volt a küzdők száma is, és még kevesebb az elért eredmény.

1890-től megváltozott a helyzet. Ipar keletkezett, nagy gyártelepek épültek, felszaporodott a munkások száma s ma már körülbelül egy és félmillió ipari munkás van itt is. Ezen évtől kezdve alakitották meg itt a munkások szakszervezeteiket, egyesültek azokban és erőssé, hatalmassá tették politikai pártjukat is.

A munkások szervezkedésének sikere politikai téren, hogy van gazdag munkásirodalmunk, van hatalmas fegyverünk politikai pártlapjainkban, hogy a törvényhozást — bár abban a munkásoknak nincsen egyetlen képviselőjük sem — rászoritottuk szociálpolitikai törvények alkotására, mint amilyenek a kötelező vasárnapi munkaszünetről, a kötelező betegség és baleset esetére való biztositásról, a női és gyermekmunka korlátozásáról szóló törvények alkotására és végül, az általános, egyenlő és titkos választójogról éppen most tárgyalás alatt álló törvénynek a kierőszakolása, amely a munkásokat is beviszi az alkotmány sáncaiba.

A szakszervezeti mozgalom sikerei még szemmelláthatóbbak. A 20—25 év előtti munkaidő 11—14 óra volt, ma 10—9—8 óra. A munkások kereseti viszonyai aránylagosak a megélhetés általános feltételeivel. A szakszervezetek százezreket fizetnek ki évente tagjaik segélyezésére, tagjaik nevelésére, tanitására;

kiragadták a munkásságot a tudatlanság fertőjéből; hatalmas magánhelyiségekben folyik az egyesületi élet, zsufolt könyvtárak állanak a tagok rendelkezésére, a szaklapok százezrei védik a munkásság érdekeit, tanitják a szakszervezetek tagjait. A lenézett, semmibe vett dolgos embereket, akik önmagukat is elhagyták volt és szabad prédái voltak a munkáltatók kizsákmányolásának, önérzetes, megnemesedett, öntudatos munkásosztállyá forrasztották össze szakadatlan, fáradságot nem sajnáló állandó munkásságukkal.

Mindezt politikai és gazdasági téren elérte a magyar szervezett munkásság a maga erejéből, a maga tudásával, akarásából, senkire sem szorulva, dacára a sok üldöztetésnek és nehézségeknek, amelyeket el kellett szenvednie és amelyekkel meg kellett küzdenie.

Kik a munkásság ellenfelei, kik mozgalmának ellenségei?

A munkások politikai és gazdasági szervezkedése a vagyonos osztállyal szemben szükséges és igy közvetlenül ennek az osztálynak az érdekeibe ütközik. A munkások ellenfelei tehát közvetlenül a munkáltatók, egyenként és együttvéve, a mozgalmuknak pedig elelnségei az egész vagyonos osztály mindazokkal együttvéve, akik nem tartoznak a munkásosztályhoz.

Ilyenformán a munkásosztály harca meglehetős egyenlőtlen erővel folyik. A vagyonos osztály ura itt ebben az országban mindennek. Ő ül bent a képviselőházban, ő ül bent a megyei, városi, községi hivatalokban, neki engedelmeskednek a katonák, rendőrök, zsandárok, birók, ügyészek, börtönőrök, papok, tanitók, hivatalnokok, ő szabja meg az adókat, csinálja a törvényeket, ő rendelkezik minden felett, ami ebben az országban történik vagy történhet. Ezzel szemben a munkásoknak nincs a kezükben más hata-

lom, mint az összetartásuk, a tudásuk és a munkaerejük. Ama nagy-nagy erővel szemben, amely a vagyonos osztály tulajdonában van, a munkásság valósággal pőrén áll a porondon. A Dávid és Góliát meséje elevenedik meg ebben a szembenállásban mindenki előtt.

A vagyonos osztály — az erejére támaszkodva — üldözi a munkásosztály szervezkedését vagy akadályokat gördit a szervezkedése elé. A magyar munkásságnak mindezekben bő része volt és van még mai napig is. A munkáltatók védik a munkásokkal szemben a maguk haszonérdekeit, a vagyonos osztály védi a maga társadalmi rendjét a munkások által célul kitüzött jobb és igazságosabb társadalmi rend ellen. A maga erejére támaszkodó és a maga emberségéből küzdő szociáldemokrata munkássággal szemben tehát mindenki ellenfél és ellenségképen áll, aki nem tartozik a munkásosztályhoz.

Elmondván ezekben a magunkra vonatkozókat, visszatérhetünk a papjainkhoz.

„Óvakodjatok a szamár hátulsójától, az asszony elejétől, a szekér oldalától és a papnak minden porcikájától."

(Régi közmondás.)

A papság beavatkozása a munkásmozgalomba.

A szociáldemokrata párt és a munkásszakszervezetek harca politikai és gazdasági téren pusztán és egyedül a vagyonos és vagyontalan néposztályok egymásközötti küzdelme, egyik oldalon a mai társadalmi rendszer fenntartásáért, a másik oldalon egy jobb, igazságosabb társadalmi rendért, amelyben meg kell szünnie az embernek embertársa által való kizsákmányolásának, meg kell szünni a vagyonok összeharácsolásának és tömeges szegénységnek. Az

emberek ne legyenek se urak, se szolgák — amint azt Lincoln Ábrahám mondotta —, mert mindnyájan egyformán embernek születtek, egyforma joguk van az élethez. A bibliai mondából senki sem olvassa ki azt, hogy amikor az első emberpárt az ur a paradicsomból kikergette, azt mondotta volna nekik:

Ti pedig arcotok verejtékében keressétek meg a mindennapi kenyereteket — és lesznek majd urak, akiknek nem kell dolgozniok és nem kell arcuk verejtékében megkeresni a kenyerüket. Nem, az a mondás ott mindenkire vonatkozott és csak emberi furfang, önzés és alattomosság változtatták meg akként, hogy ma az emberiség egyik része tényleg arca verejtékében keresi meg a mindennapi kenyeret, a másik része pedig henyélve éli a paradicsomi életet tovább — itt a földön. Ilyen rendet az isten — akiről azt mondják, hogy igazságos és mindenütt ott van — nem akarhatott és nem is akart.

Ez tehát nem vallási kérdés, hanem kizárólag gazdasági és a körülötte folyó harcnak semmi köze a hithez, valamint a hitnek és vallásnak sincs ehhez köze. Ez osztályharc a vagyonos és vagyontalan néposztályok között.

Hogyan kerül hát ebbe a harcba a papság és hogyan hurcolja bele a hitnek, a vallásnak a kérdését a munkásmozgalomba?

A felelet igen egyszerü. A mai társadalmi rendszernek három alappillére van. E három: *a vagyon, a hatalom és a vallás.* Megszemélyesitve: *a tőkések, a katonák és a papok.*

A vagyonos osztály közvetlenül az iskolán és a templomon keresztül érintkezik legközvetlenebbül a néptömegekkel. Minden más intézménye és berendezkedése a vagyonos osztály mai társadalmának messzebbre esik a nép tömegétől, *csak az iskola és főleg a templom az, amely közvetlen és állandó kapcsot képez le a nép felé.* A mai társadalmi rendszer ellen folyó proletárküzdelmet tehát a vagyonos osztály az ő szolgálatában álló papsággal és tanitóság-

gal kénytelen ellensulyoztatni és támadtatni. A papság tehát, magára öltvén a hit tógáját, a vallás örve alatt avatkozik bele a munkásosztály osztályharcába és mert a templom maga nem elegendő tér ma már a munkásság ellen irányuló harcra, hát kijönnek az utcára, utána mennek a munkások tömegének a munkahelyekre és ott veszik fel a harcot a szociáldemokrácia elvei ellen, a szociáldemokrata érzelmü munkások szakszervezetei ellen.

E tekintetben felekezetek és felekezetek között különbséget tenni nem lehet. A nem-katolikus felekezetekhez tartozó papok és világi emberek épp ugy beleavatkoznak a munkásosztály harcaiba, mint a katolikus felekezetek papjai és világi emberei. Természetesnek vehető azonban az, hogy a felekezeti beavatkozás leginkább a katolikus egyházhoz tartozó papság részéről üt ki legélesebben, mig a többi felekezetek részéről ez nem olyan szembetünő. A katolikus részről való beavatkozás élessége azért természetes, mert ennek a felekezetnek van a legmélyebb gyökere, ez van legerősebben összeforrva a mai kapitalisztikus társadalmi renddel, tehát a legerősebben védelmezi azt és ezzel a saját érdekeit is. A katolikus egyházfelekezet ezzel csak hü marad multjához, mert mindig és állandóan harcolt a maga egyedül való hatalmáért felekezeti téren is, védve vagyonát és befolyását mindenkivel és mindennel szemben. IX. Pius pápa 1864-ben, „Syllabbus errorum" (Tévedések gyüjteménye) cimen a következő kijelentéseket magában foglaló enciklikát adta ki:

Átkozott legyen az, aki azt állitja, hogy:

15. minden embernek szabadságában áll azt a vallást elfogadni és vallani, amelyet eszének világosságától vezettetve, igaznak ismer el;

16. az embereket minden vallás gyakorlása rávezeti az üdvözülés utjára és az örök boldogsághoz;

17. a protestantizmus a keresztény vallásnak csak egy eltérő formája, amely épp oly kedves Istennek, mint a katolikus egyház.

Átkozott legyen az, aki azt állítja, hogy:

19. az egyház nem igaz és tökéletes, teljesen szabad társaság, amelynek nincsenek különös és állandó, isteni megalapitójától adott jogai, hanem hogy az államhatalom tiszte megállapitani az egyház jogait és a jog gyakorlásának korlátait;

20 az egyházi hatóságnak nem szabad az államhatalom hozzájárulása nélkül tekintélyét kifejteni;

23. a római pápák és az általános zsinatok valaha is tullépték hatalmuk körét, bitorolták fejedelmek jogait és hit- vagy erkölcstanokban tévedtek;

24. az egyháznak nincsen hatalma erőszakot alkalmazni, sem közvetett vagy közvetlen uton igénybevenni a világi hatalmat.

26. az egyháznak nincsen veleszületett és törvényes joga a birtokszerzéshez;

27. az egyház szolgáit és a pápát ki kell rekeszteni a világi dolgok intézéséből és az ezeken való uralkodásából;

30. az egyház és egyházi személyek immunitásának alapja a polgári jog;

31. a papok magánjogi és bünügyi pöreiben való egyházi itélkezést meg kell szüntetni, az apostoli szék megkérdezése nélkül vagy jóváhagyása ellenére is;

32. a természetjog és méltányosság sérelme nélkül megszüntethető a papoknak szolgálat alól való mentessége;

34. középkorba való azoknak felfogása, aki a római pápát szabad és az egész egyházban hatalmát gyakorló fejedelemhez hasonlitják;

37. szabad nemzeti egyházakat felállitani, amelyek ki vannak vonva a római pápa fennhatósága alól és önállók;

38. az egyháznak nyugotivá és keletivé szakadását a római pápák tulnagy önkénykedései idézték elő.

Átkozott legyen, aki azt állitja, hogy:

39. az államnak, mint minden jog okának és forrásainak korlátlanok a jogai;

40. a katolikus egyház tanai nem válnak a társadalom javára;

42. az egyház és világi hatalom törvényeinek összeütközése esetén állami törvény is előbbre való;

45. a nyilvános iskolák vezetését az államhatalomra szabad, sőt kell bizni, még pedig ugy, hogy semmi más tekintélynek ne legyen joga az iskolai fegyelem, a tanulmányi rend és a tanitók megválasztásába beleszólni;

47. a legjobb állami rend megköveteli azt, hogy a népiskolák, amelyekbe a nép minden osztályának a gyermekei járnak és azon nyilvános intézetek, amelyek az ifjuság tudományos kiképzését vezetik, az egyház vezetése, tekintélye és befolyása alól ki legyenek vonva és a polgári meg politikai hatalom befolyása alatt álljanak;

48. katolikus férfiak helyeselhetik az ifjuság nevelésének olyan módját, amely nincsen tekintettel a katolikus hitre és az egyház tekintélyére és amely a természettudományok megismerése és a földi élet társadalmi céljaira irányitja tisztán vagy tulnyomó mértékben a figyelmet;

53. el kell törölni azokat a törvényeket, amelyek a szerzetes rendeket, jogaikat és szokásaikat védelmezik; az államkormány segitségére jöhet azoknak, akik valamely rendből ki akarnak lépni és szerzetesi fogadalmukat meg akarják szegni; az államkormány rendházakat és beneficiumokat bevonhat és jövedelmüket, birtokait állami kezelésbe veheti;

55. az egyházat az államtól, az államot az egyháztól el kell választani.

A hetedik fejezet a természetes és a keresztény erkölcsi törvényre vonatkozó tévedéseket sorolja fel, a többi között ezt olvassuk benne:

Átkozott legyen, aki azt állitja, hogy:

63. megengedett dolog a törvényes fejedelemmel szemben való engedetlenség, sőt az ellene való fellázadás is;

64. meg szabad szegni a legszentebb esküt és el szabad követni minden... az örök törvényekkel ellenkező cselekedetet is..., ha a hazaszeretet az okozója.

A kilencedik fejezet a római pápa világi uralmára vonatkozó tévedéseket sorolja fel.

Átkozott legyen, aki azt állitja, hogy:

75. a világi uralomnak az egyházival való összeférhető voltáról nem minden keresztény katolikus hivő gondolkodik egyformán;

76. a pápaság világi uralmának megszüntetése előnyös az egyház szabadságára és boldogulására nézve.

Átkozott legyen, aki azt állitja, hogy:

77. a mi korunkban már nem hasznos dolog, hogy a katolikus vallás minden más kultusz kizárása mellett államvallás legyen;

78. ennélfogva dicséretreméltó dolog az, hogy némely katolikus országokban törvény rendeli el, hogy minden bevándorlónak joga legyen bármely vallást szabadon gyakorolni;

80. a római pápának ki kellett és ki kell békülnie és egyezni a haladással, a liberalizmussal és a modern müveltséggel.

Mindezek az igék máig is érvényesek a katolikus hitfelekezetek tagjaira és belőlük a kiméletlen felekezeti és társadalmi harc csillámlik ki.

A feudális uralom megdöltével uralomra jutott polgári liberalizmus megnyitotta utját a tőkés termelési rendszer korlátlan fejlődésének, ez a rendszer pedig megteremtette a nagy proletártömegeket, a dolgozó népek tömeges nyomorát és ezzel a harcot és harcosokat önmaga ellen. *Ez a harc csak a felvilágosultság jegyében folyhat, a tömegek öntudatossá nevelésével.* A közös veszély tehát egy táborba viszi a különböző hitfelekezetekhez tartozó vagyonosokat, legyenek azok bár katolikusok, protestánsok vagy zsidók és legyenek bár grófok, bárók, hercegek vagy földbérlők, iparosok, kereskedők, vagy bankárok. Egy táborba viszi őket a közös érdek és közös cél: *küzdelem a feltörekvő munkásosztály ellen, harc a szocializmus ellen.*

1891-ben ujabb pápai enciklika jelent meg „Rerum novarum" cimen, amely az uj társadalmi áramlatok ellen szolgál tanáccsal és utbaigazitással. Ezen utasitás alapján keletkeznek Németországban az első keresztény szakszervezetek, amelyekről 1911. évben a „Handbuch für Sozialdemokratische Wähler" cimü munkában a következőket találjuk feljegyezve:

A németországi keresztény szakszervezetek.

A mostani németországi birodalomgyülési választásoknál a centrumpárt belehajszolta a választási küzdelembe az általa alapitott keresztény szakszervezetekben tömörült munkásokat is, akik rendkivül erős agitációt fejtettek ki a centrumpárt jelöltjei érdekében. Ez aktuálissá tette ismét a keresztény szakszervezeteket és ezek müködési irányát. Nem lesz érdektelen tehát, ha fejlődésüket és irányukat közelebbről megvizsgáljuk.

Körülbelül két évtized előtt alapitották a keresztény szakszervezeteket azzal az egyenes célzattal, hogy a centrumpártnak a katolikus munkástömegekre való befolyását állandóan biztositsák. Amikor azonban ez a terv sehogy sem hozta meg a várt eredményeket, mert nagyobb munkástömegek nem akartak ezekhez a szakszervezetekhez csatlakozni, a centrumnak végre el kellett magát szánnia és az 1907-iki birodalmi gyülési választásoknál már egész sereg munkásjelöltet állitott fel a veszélyeztetett kerületekben, akik közül néhányat meg is választottak.

A centrumszakszervezetek tulajdonképen *„keresztény szakszervezeteknek"* nevezik magukat. Tagjaik között találunk is néhány ezer evangélikus vallásu munkást és alapitásukban annak idején evangélikus lelkészek is közremüködtek. De ezeknek a befolyása mindvégig jelentéktelen volt. A keresztény szakszervezetek irányadóbb egyéniségei mindig a katolikusok közül kerültek ki és a vezetés még ma is tulnyomóan katolikus kezekben van. Az evangélikus munkásságot csupán Mitläufernek és téritésre szolgáló objektumnak tekintik, csak megtürik maguk között, amig azt a katolikus egyház megengedi nekik. Mert az egyház tulajdonképen sohasem akart két felekezethez tartozó munkásokból álló és kölcsönösségen alapuló szervezetekről tudni, hanem csak tisztán katolikus szakszervezetekről. Az evangélikus elem csak a Ruhr-vidék vegyes felekezetü viszonyai következtében került beléjük és a szétforgácsolódás veszedelme nélkül már nem tudták volna őket kirekeszteni. A katolikus körök valóban csak katolikus szakszervezetekre gondoltak. Ezt ajánlotta az 1891-iki „Rerum novarum" kezdetü pápai enciklika is, amikor az egyre erősbödő és már az egyház érdekeit is fenyegető szocializmus ellensulyozására a keresztény munkásegyleteken belül alakitandó katolikus szakosztályok felállitását javasolta. A pápai enciklika alapján aztán még ugyanabban az évben Oberdörfer nevü káplán alapszabálytervezetet készitett, amely szerint a felállitandó katolikus szakosztályoknak csak katolikus munkások lehetnek a tagjai és csak katolikusok választhatók meg disztagoknak. Mindazonáltal puszta tervezgetésnél egyéb sokáig nem történt, *mig csak az 1893-iki birodalmi gyülési választások a „szocialista veszedelmet" ujból fel nem idézték. Különösen a Ruhr-vidék hatalmas munkástömegeiben és itt leginkább a bányászok között volt erős forrongás észlelhető. Hogy ezeket a munkástömegeket ne keritse hálójába a szocializmus, gyors cselekvésre volt szükség. Ebben a kivánságban*

aztán a katolikusok nemcsak az evangélikusokkal, de a munkáltatókkal is találkoztak, akiknek a körmit még erősebben égette a bányamunkások sztrájkjának a tüze. Azonban tisztán katolikus társulások alakitása nem volt lehetséges, azt maguk a bányamunkások sem akarták, akik nagy sulyt helyeztek arra, hogy szervezetük mindenekelőtt az ő anyagi érdekeik védelmére alakuljon. Igy létesült aztán katolikus és evangélikus lelkészek, továbbá a munkáltatók és bányahatóságok közremüködésével az első keresztény bányamunkások szakegylete, amelynek harci programmja nem a munkáltatók, hanem a szociáldemokrácia ellen irányult. De kárbaveszett az alapitók minden igyekezete, mert a szakegylet már az alapitását követő második esztendőben anyagi támogatásban részesitette a piesbergi sztrájkolókat. Nem volt ebben semmi különös. A tisztán szakmájuk érdekeivel foglalkozó munkásokat osztályérdekeik felismerésére és a munkáltatók ellen való harcra vezette még ez a torzszervezet is. A bányamunkások szakegylete két szempontból vált példaadóvá a keresztény szakszervezetek számára. Először a vallásközi, másodszor harci jellege miatt a vallásköziség kérdése körül támadt harcnak még most sincs vége és ez még sulyos megpróbáltatás elé állitja majd a keresztény szakszervezeteket, amelyekre a bányamunkások szakegyletének harci készsége nagy hatással volt.

Az 1899-ben Mainzban tartott első keresztény szakszervezeti kongresszus olyan határozati javaslatot fogadott el, amely szerint a keresztény szakszervezetek vallásközi alapon állanak és politikával nem foglalkoznak, a szerájkot pedig csak végső fegyvernek tekintik. Akkor még a munkás és a munkáltató között való békéről álmodoztak. Egy esztendő azonban elégséges volt ahhoz, hogy ez az álom szétfoszoljék. A Frankfurtban tartott második keresztény kongresszuson már el kellett ismerniök, hogy a tőke egyáltalában nem tesz különbséget keresztény és szociáldemokrata munkások között. *már szabadszervezetek és központi ellentállási pénztár létesitéséről beszéltek és összeférhetetlennek jelentették ki a politikával nem foglalkozó keresztény szakszervezeteknek a szociáldemokrácia ellen való küzdelmét.* Erre más szervezetek hivatottak.

A frankfurti kongresszus vitái mintegy jel volt arra, hogy a centrum most már belavatkozzék a keresztény munkásmozgalomnak tulságosan szakszervezeti irányu fejlődésébe. Két irányzat alakult ki ekkor. Az egyik irányzat — *ebben a porosz püspökök voltak többségben* — a radikális fejlődés okát a vallásköziség-

ben és a szakszervezeteknek az egyháztól való függetlenségében látta és arra törekedett, hogy a mozgalmat visszaterelje az 1891-iki pápai enciklika alapjára és tisztán katolikus szakosztályok felállítását sürgette. A másik irányzat, amelynek a németországi katolikus népegylet („Volksverein für das katholische Deutschland") vezető emberei és a „Kölnische Zeitung" voltak a szószólói, bizonyos foku mozgásszabadságot ugy a vallás terén, mint gazdasági dolgokban feltétlenül szükségesnek tartott ugyan, mindazonáltal előnyösnek vélte, *ha a jövőben a keresztény munkásmozgalmat katolikus támogatással, anyagi segítséggel és mandátumokkal jobban a centrumhoz láncolják.* A keresztény szakszervezeteknek erre rendelkezésükre bocsátották a katolikus népegylet összes agitációs eszközeit, hirlapjait, röpiratirodalmát és a bányamunkások szakegyletének elnöke, Brust Ágoston országgyülési, Giesberts János pedig birodalomgyülési mandátumot kapott. Igy csináltak a keresztény szakszervezetek vezetőiből ultramontán érdekek zászlóvivőit, igy vélték elejét venni annak a veszedelemnek, hogy ezek az emberek, akiket a szakszervezeti küzdelem szorosabb érzelmi kapcsolatba hozott a szociáldemokrata szakszervezetekkel, egy napon cserbenhagyják a katolikus lobogót és magukkal rántsák a katolikus munkások ereit. Mialatt aztán a keresztény szakszervezetek lassanként terjeszkedtek, felcseperedtek a katolikus szakosztályok is. Elkeseredett küzdelem fejlődött most ki a két klerikális szakszervezeti irány között. Ebből a küzdelemből, amelynek során majdnem teljesen megfeledkeztek arról, hogy nekik a szociáldemokrácia ellen is kellene küzdeniök, a keresztény szakszervezetek kerültek ki győztesekként. És nemcsak azért, mert övék volt a fejlődöttebb gyáriparral rendelkező vidék, hanem azért is, mert tagjaiknak anyagi érdekeivel többet törődtek, mint amazok. Teljesen a szabadszervezetek mintájára rendezkedtek be. Központot létesitettek, bevezették a segélyezést, szaklapokat adtak ki, hivatalnokokat alkalmaztak, sőt az agitáció módszereit is a legapróbb részletekig utánozták, közben itt-ott radikális álláspontra is helyezkedtek a munkáltatókkal szemben, ugy hogy ezek nem éppen ritkán veszedelmesebbeknek jelezték őket, mint a szabadszervezeteket. A katolikus szakosztályok ezzel szemben a szervezkedés szempontjából teljesen jelentéktelen alakulások voltak. Mindenben a papságtól függtek. Hiszen legtekintélyesebb szószólójuk, Savigny mondta, hogy a katolikus munkásokban nincsen meg az erkölcsi képesség arra, hogy önállóan

intézhessék sorsukat. Szervezeteiknek ennélfogva az egyházra kell támaszkodniok, hogy a papság irányithassa gazdasági törekvéseiket is. De a szervezkedés szempontjából keveset is jelentenek a szakosztályok (taglétszámuk 1907-ben 20.000-re rugott, szemben a keresztény szakszervezetek 274.000 tagjával), a keresztény szakszervezetek terjeszkedésében mégis komoly akadályoknak bizonyultak. Amig ugyanis az utóbbiak 1900-tól 1908-ig csak 186.000 taggal szaporodtak, addig a szabadszervezetek taglétszáma ugyanebben az időben 1,185.000-rel növekedett. Az ellentét köztük egyre jobban élesedett.

Kiméletlen sajtóhadjárat indult meg a keresztény szakszervezetek vallásközisége, semlegessége, valamint függetlensége és sztrájktaktikája ellen, ami természetesen nem maradt válasz nélkül. A katolikus szakosztályosokat szervezetbontással, árulással és sztrájktöréssel vádolták és megsemmisitő harcot hirdettek ellenük. Ezalatt aztán a vállalkozók is feladták azt a reményüket, hogy a keresztény szakszervezeteket hullámtörő gátnak használhassák fel a szabadszervezetek ellen és komolyan hozzáláttak egy uj szakszervezeti irányzat, az ugynevezett sárgaszervezetek létesitéséhez, amelyeknek egyebeken kivül az a feladatuk is volt, hogy a keresztény szakszervezeteknek a hazafias munkásfogásra irányuló spekulációját is megsemmisitsék.

Ebben a kereszttüzben aztán a keresztény szakszervezetek hirtelen irányt változtattak. Eszükbe jutott, hogy nekik „nemzeti kötelességeik" vannak és hogy tulajdonképeni létcéljuk a szociáldemokrácia elleni harc. A Breslauban (1906) tartott hatodik keresztény szakszervezeti kongresszuson már szembeszökően kifejezésre is jutott ez az irányváltozás a keresztény szakszervezetek szövetsége elnökének, Schiffernek a következő szavaiban:

„Valóban nemzeti szervezet vagyunk; müködésünk az állam és a nép javát szolgálja. Szervezkedésünkkel meg akarjuk mutatni a kormánynak, a hatóságoknak és a nyilvánosságnak, hogy Németországban a vallásellenes és a fennálló államforma ellen küzdő szociáldemokratákon kivül más munkások is vannak."

És Stegerwald, a szövetség főtitkára, már egyenesen a polgári pártok védelmi csapatává avatta a keresztény szakszervezeteket, amikor igy szólt:

„Látjuk, amint szociáldemokrata oldalról minduntalan sárbarántják a polgári pártokat, éppugy a vallási ideálokat is és igy az önfenntartás érdekei kényszeritenek bennünket arra, hogy ezeket a támadásokat

visszaverjük, különben minden nem-szociáldemokrata munkásmozgalom elveszti maga alól a talajt."

Már ekkor megfeledkeztek Giesbertsnek a frankfurti első nemzeti munkáskongresszuson (1903) tett következő kijelentéséről:

„A szociáldemokráciával veszekedjenek azok, akik nagyranövelték, azok, akik helytelen szociálpolitikájukkal a szociáldemokrácia karjaiba kergették a német munkásságot. Mi elsősorban munkások vagyunk és az összes munkások a mi osztályostársaink, akikkel egyformán nyomasztó szociális viszonyok között szenvedünk. Munkásoknak érezzük magunkat és praktikusan kell dolgoznunk, hogy kiküszöbölhessük azt az ellenvetést, mintha csak a szociáldemokráciának volnának munkáskövetelései."

Feledésbe ment a barátság is, amely a ruhrvidéki bányamunkások óriási sztrájkja alkalmával a tőke ellen vivott együttes küzdelemben kifejezésre jutott. De ennek ellenében minden alkalommal, ahol a keresztény szakszervezetek egyenjoguságát a legcsekélyebb mértékben kétségbevonták, önálló cselekvéssel és sztrájktöréssel fenyegették a szabadszervezeteket. És most már csak egy lépés hiányzott ahhoz, hogy a centrumpárt kapitalista irányzata teljesen urrá legyen a keresztény szakszervezetek felett. És urrá lett. A multévi mainzi katolikus nagygyülésen Uebel centrumpárti képviselő a következő szavakkal jelentette be a győzelmet:

„Itt Krisztus, ott antikrisztus! Amióta ez a harci jelszó a munkásság soraiban is felhangzott, azóta a keresztény munkásság magasabb életcélt is ismer, mint csupán az anyagi javakért való küzdelmet... A Krisztusgárdához Németország keresztény munkásának is tartoznia kell. Nekünk bizonyára nem szabad elhanyagolnunk a munkások anyagi helyzetének gondozását, de fontosabb az ideális javakért való küzdelem. Imádkozzanak szorgalmasan, hogy kisértésbe ne essenek és méltóknak találtassanak azokhoz a nagy feladatokhoz, amelyekkel a gondviselés felruházta önöket. Nekem mindig az az érzésem, hogy mi napjainkban sokat politizálunk és filozofálunk, de keveset imádkozunk. A mi nagy vezéreink szorgalmas imádkozók voltak. A rózsafüzér kell, hogy a keresztény munkásnak mindennapi kenyere legyen." (Szocializmus, 1911—1912 4. szám.)

A pápa „Rerum novarum" cimü enciklikája alapján Magyarországon is akcióba lépett a harcos katolicizmus, különösen, amikor látta, hogy az immár

multtal biró munkásszakszervezetek erősödnek és értékük felismerése a munkásság mind szélesebb rétegeire terjed ki. A szakszervezeti mozgalom erősödésével járt a szociáldemokrata párt megerősödése is, amely a földesuri és klerikális uralom ellén inditotta meg élesen a harcot. A munkásság ezen összefogása egy táborba kergette a földbirtokosokat és a klerikálisokat és hogy a felveendő harchoz népük is legyen, megalkották politikai téren a néppártot és a népszövetséget, amelybe a polgárságot és parasztságot igyekeztek bevonni. *A néppárt volt a papság politikai testülete, a népszövetség valamelyes gazdasági szervezet szinezetével birt* és az alsóbbrendüek összegyüjtésére szolgált keretül. Alapszabályainak lényegesebb pontjai ezek voltak:

2. §. A népszövetség célja a katolikus társadalmi rend támogatása; a nép hiterkölcsi, társadalmi és gazdasági fejlődésének előmozditása, annak védelme, oktatása, vezetése és szervezése. További célja a katolikus eszméknek a köz- és a magánéletbe való érvényesitése és a vallás- és államellenes törekvések visszaverése.

A szövetség eszközei: Minél több tag szerzése; népgyülések, szabadtanitások, értekezletek tartása, „hogy a népet és vezetőit az erkölcsi és gazdasági bajok forrásaival és azok orvoslásának módjaival megismertesse".

5. §. Folyóiratokkal, röpiratokkal tájékoztatja tagjait a felmerülő gazdasági, társadalmi és politikai eseményekről és azokról a feladatokról, melyeket a viszonyok a népszövetségre háritanak.

6. §. Kioktat a gazdasági, szövetkezeti ügyekről, vivmányokról, tüz- és jégbiztositási módozotokról.

7. §. A katolikus szellemü hirlapokat közös érdekeinek szolgáló dolgozatokkal látja el.

11. §. Kifejleszti tagjai között az összetartás érzetét és azokat egymás bajtársi támogatására és védelmére serkenti.

8. §. A központba és lehetőség szerint a vidéki nagyobb városokban is tájékoztató és védő népirodát szervez, ahol a tag pörös vagy pörönkivüli, közigazgatási, katonai, biztonsági, hitel, gazdasági, szolgálati stb. ügyeiben felvilágositást és tanácsot nyerhet. Az iroda a hozzá beérkezett és igazoltnak talált panaszokat és sérelmeket a lehetőség szerint orvosoltatni törekszik.

9. §. A hitel, fogyasztási, biztositási és más gazdasági szövetkezetek szervezésében az illetékesek felszólitására tanáccsal, tervezettel, nyomtatványokkal, ismertető előadásokkal szolgál, anélkül, hogy a létesült intézmények önkormányzatát korlátozná.

10. §. Hasonló szolgálatokra vállalkozik a szövetség tagjai számára felállitandó katolikus társadalmi egyesületek körül is.

A szövetség szervezetére nézve ezeket tartalmazzák a szabályok:

A szövetség élén áll az elnök és két alelnök, kiket egyszerü szótöbbséggel a közgyülés választ. Az elnök rendelkezik a pénzügyekkel a kormányzótanács hozzájárulásával.

31. §. A kormányzótanács a szövetség elnöke, két alelnöke, vezérigazgatója, főtitkára, ügyészei és az igazgatóságnak saját kebeléből egyévi megbizatással kiküldött 12 tagja.

A kormányzótanács előkészíti az igazgatóság hatáskörébe tartozó ügyeket és végrehajtja az igazgatóság határozatait.

A kormányzótanács és a tulajdonképpeni intézőbizottság, mely havonta legalább egyszer ülésezik, pénzzel rendelkezik, hivatalnokokat felfogad és elbocsát stb.

Az igazgatóság a kormányzótagjain kivül 150 tagból áll, valamint a megyei elnökökből. A tagokból 100-at a közgyülés választ 3 évre, 50-et az igazgatóság maga hiv meg. 150 tagból 50 kilép évente, de ujra választható.

Az igazgatóság hatáskörébe tartozik a népszövetség vagyonának és folyópénztárának ellenőrzése, a költségvetés és számadások felülvizsgálása és jóváhagyása.

Jogaihoz tartozik ingatlanok szerzésének, elidegenitésének, megterhelésének, kölcsönök felvételének elhatározása; szerződések kötése és jóváhagyása; a népszövetség vagyona felett való rendelkezése.

Legalább negyedévenként egyszer ülésezik.

Ezek a népszövetség központi szervei. A tulajdonképpeni agitációt azonban a vidéki szervek végzik:

a csoportvezetők, helyi igazgatók és megyei vagy városi elnökök.

Kisebb helyen csoportositható 25—30 népszövetségi tag magának csoportvezetőt választ, akit a helyi igazgató erősit meg.

Egy község vagy városrész csoportvezetői helyi

igazgatót választanak, akit az igazgatóság erősit meg.

50. §. A megyei és városi elnökök, a helyi igazgatók megkérdezése után, az igazgatóság nevezi ki.

A szövetségbe tagul felvettek minden férfit és nőt, aki katolikus, 16. életévét betöltötte és évenként 1 korona tagsági dijat fizetett. A tagok az 1 korona ellenében évenként 9 füzetet és 1 naptárt kaptak ellenértékül.

A szervezet tehát teljesen centrális irányu, legfelül áll a két elnök, rendesen egy egyházi és egy világi főur, a főpapokból és világi méltóságokból kerül ki a kormányzó tanács, a helyi igazgatók a plébánosok vagy egyéb papi személyek.

A néppárt, mint politikai testület gyökeret vert, a népszövetség azonban csak alapitása első éveiben ment felfelé és müködésének csucspontját a jól ismert keresztény fogyasztási szövetkezetek megalakitásában érte el, innen kezdve hanyatlott és most már — legujabban uj ruhába kellett öltöztetni az egész mozgalmat, hogy életet vigyenek bele. A két egyesülés 1918. év január havában *„Keresztényszociális Néppárt"* cimmel alakult ujra és most már igy egyesülve és közös vezetés és irányitás mellett igyekezik magának hiveket szerezni és a szociáldemokratikus irányu munkásmozgalommal a harcot felvenni. Mielőtt ezen alakulás ismertetésére térnénk, vessünk egy pillantást a magyar római katolikus egyház gazdasági alapjaira és politikai helyzetére.

Az alábbi — erre vonatkozó idézetet dr. Strasser Józsefnek, a *Szocializmus* folyóirat 1906—1907. évi első évfolyama 24. számából vesszük itt át szószerint, amint következik:

„1781 október 25-én megjelent II. József türelmi rendelete, a felvilágosodott abszolutizmus, mely nyugaton időközben kialakult, a burzsoáziára alapitván a hatalmát, Magyarországon is érvényesülni törekedett és szembehelyezkedve az uralkodó nagybirtokkal, egyben szembehelyezkedett a katolikus egyházzal is. A magyar állam gazdasági strukturáján azonban az abszolutizmus nem változtatott és ami Ausztriában lehet-

séges volt, az lehetetlenné vált itten. A szent szövetség a reakció minden sötétségével fátyolt borított a multra és a 48-as magyar forradalom ugyanabban az arányban, amilyenben uralomra juttatta az egyes forradalmi osztályokat, részesitette őket a katolikus egyház támogatásában is. Történeti visszapillantásunk végén megállapithatjuk, hogy a magyarországi katolikus egyház mindenha a mindenkori uralkodó osztály pártján állott, ennek uralmi szervezetét, az államot védte ideológiájában, mert részben vele érdekközösségben volt, részben egyenesen tőle függött. A következőkben be fogjuk bizonyitani, hogy ez a helyzet nem változott meg ma sem. *A katolikus egyház a ma uralkodó vagyonos osztály osztályállamától egyenes függőségében létezik és azért az államban uralkodó osztály érdekeit szolgálja ideológiájában.* A magyarországi katolikus egyház nagyjában egyenesen az állam kenyerén élő „nemzeti" egyház: államegyház.

Tekintsük mindenekelőtt a katolikus egyház mai exisztenciájának gazdasági alapjait. Ezek a következők:

1. A vallás- és tanulmányi alap összesen 58 millió korona készpénzben.

2. A vallás- és tanulmányi alap összesen 291.208 kat. hold földbirtok.

3. Érseki és püspöki birtokok összesen 730.010 kat. hold földbirtok.

4. Káptalanok és papnevelőintézetek birtokai 477.862 kat. hold földbirtok.

5. Apátságok és prépostságok birtokai 332.574 kat. hold földbirtok.

6. Lelkészi és templomi birtokok 214.780 kat. hold földbirtok.

7. Kántortanitói. tanitói és iskolai birtok 40.997 kat. hold földbirtok.

8. Stóla, párbér, egyházi adók.

A vallás- és tanulmányi alap egyházi célokra, katolikus egyházi és világi nevelési célokra szolgál. Az alap kezelése a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter feladata, kit a müködésében egy felerészben világiakból álló bizottság támogat. A miniszter nincsen kötve e bizottság határozataihoz, hanem a törvényhozás tényezőinek tartozó felelőssége által egyedül korlátozva, szabadon rendelkezik. A miniszter ugy a saját, valamint a király cselekedeteiért is a parlamentnek felel, mely parlament ma jogi strukturájában is a vagyonos osztály képviselete. A miniszter tehát csak oly intézeteket és személyeket fog részesiteni a

vallás- és tanulmányi alap javaiban, amelyek és akik az osztályparlament által képviselt érdekek ideológiáját szolgálják: a kizsákmányolást.

Ha sikerül ily módon a vallás- és tanulmányi alap rendeltetését és ezzel a tőle függő intézetek szellemi államhüségét abból megmagyarázni, hogy ezek az intézetek az osztályállamtól az exisztenciális eszközökre való törekvés erejével függnek, annál világosabban fogjuk még kimutathatni a katolikus klérus magasabb rétegeinek ilyetén közvetlen függőségét. Az egyházi birtok több mint harmadrésze az érseki és püspöki birtok, mely egészében „adomány"-birtok. Adománybirtok az a birtok, melyet a király adományoz a püspökt. illetve érseki állás betöltésével. Az 1848. évi IV. t.-c. értelmében a király alkotmányos jogait a felelős minisztérium által gyakorolja s cselekedeteiért a minisztérium felel a parlamentnek, ma a vagyonosok által választott osztályparlamentnek felel. Az érseki és püspöki állások betöltése ezzel egy oly politikai tényező hatásköre alá került, mely interkonfesszionális és mely ennélfogva nem vallási, hanem egyedül osztályállami szempontokkal bir az idevonatkozó kérdések eldöntésében. Ha mégis és mindazonáltal elhibáztatnék a választás, az államhatalom coadjutor kirendelésével érvényesitheti akaratát.

Az érseki és püspöki hivatal anyagi függősége az egyház egész szervezetére kihat. A püspök szenteli fel az uj papot és Magyarországon minden világi pap felszentelése ugy történik, hogy fenntartásáról a megfelelő püspökmegye tartozik gondoskodni. Ezzel biztositva van a jól megválasztott püspököktől függő papság hüsége az osztályállamhoz. Emellett a püspök birói eljárás utján megfoszthatja a javadalomtól a renitens papot és igy a kenyér hatalmával érvényesitheti az alsó papsággal szemben is az őt javadalmazó osztályállam akaratát, érdekeit. Az érseki és püspöki pásztorlevelek mindenkori kormány- és államhüsége az állami javadalmazást megszolgáló intézkedések.

A káptalanok és papnevelőintézetek javadalmai szintén megerősitik az állam közvetlen befolyását, mert mig az elsők felett a magyar államhatalom gyakorolja a javadalmak betöltésének jogát, addig a másik felett közvetlenül gyakorolja befolyását a magyar államtól függő püspökség. Az apátságok és szerzetesrendek birtokai, javadalmai hasonlóképen az osztályállam szolgálatába szoritják ezeket az intézményeket is. Az apátságokat, a prépostságok legnagyobbjait és a szerzetes apátságokat a magyar államhatalom tölti be, a királyi

kinevezés utján. A szerzetek sokáig Magyarországon és a külföldön is nemzetközi egyházi szervezet szilárd gárdáját képezték az államhatalommal szemben. Örökösödési megoszlásoktól fel nem darabolva, egyre emelkedett e szerzetek vagyona és ezzel független hatalma a világi papság függőségével szemben védték a konzerzervativ egyházat, mint öncélt is. Magyarországon a szerzetek sem őrizték meg függetlenségüket. Főnökeiket ma a király nevezi ki, letelepedésük, terjeszkedésük vagy esetleges kiüzetésük az államnak elismert joga. A katolikus szerzetesrendek Magyarországon közvetlenül az államhatalomtól függnek és azért annak osztálycéljait mindenekelőtt szolgálni kénytelenek. A magyar állam bármely rendet kitiltásával együtt megfoszthat földbirtokától is.

A római katolikus lelkészi és templomi birtokok már csak igen csekély részben tekinthetők állami tulajdonnak, tulnyomólag községi vagy magán-kegyuraságok által vannak felajánlva. A katolikus egyház jogtanai szerint mindenütt, hol hivatalnak megfelelő jövedelem és müködési lehetőség biztosittatik, ott lelkészség szervezhető. A feudalizmus korából már ismeretes kegyuri intézmény, mely a földesuri hatalmat a földbirtok területén alapitott templom vagy lelkészség betöltésére hatalmazta fel, ma is létezik. Ugyancsak hasonló értelemben gyakorolták és gyakorolják ma is egyes városok és községek e kegyuri jogokat, azaz kötelesek a helyi egyház szükségleteiről részben gondoskodni s ezért gyakorolhatják a hivatalbetöltési jogokat. *Ezzel az egyes város politikailag jogositott vagyonosai vagy a nagybirtokos nemes közvetlenül rendelkeztek azoknak a hivatalnokoknak fenntartási eszközeiről, kiket munkásaik lelkivezérletére felszenteltettek.* Mindenesetre azonban enyhitette e korban még a rideg gazdasági viszonyt az a tény, hogy kegyur és lelkész egy vallást követtek, hogy a kegyuri templom oltárán és ablakain a kegyuri család képei szinlelték a kegyuri intézmény kegyes és szent inditó okait.

A liberális éra szakitott a szentség szinlelésével és a magyar kegyuri intézmény a rideg bérszerződésre redukálódott külsejében is. A városok önkormányzati testületeibe már nemkeresztények befolyásolják a városi beneficiumok betöltését, a birtokosság kegyurai között már nemcsak protestánsok, hanem zsidók is szerepelnek és a katolikus egyház ma éppen oly szivesen fogadja, sőt követeli a kegyuri beneficium használhatási jogát, mint ahogy megengedi azoknak, hogy a lelkészi állás betöltésénél döntő befolyásukat érvényesit-

sék. Csak egy jellemző vonás állapitja meg a katolikus egyház mai kegyurait akár a nagybirtok, akár a községi vagy a városi képviselet körében, ez az egy jellemző közös vonásuk az, hogy mindannyian vagyonosok, birtokosok, munkáltatók: kizsákmányolók.

A tanitók és a kántortanitók birtokállapotát szükségtelen fejtegetnünk, mert csekély terjedelmü és mert e szervek függősége a magyar iskolatörvények által tudvalevőleg tulságosan biztositva van. A papságra nézve azonban eddigi fejtegetéseink alapján megállapithatjuk, hogy az ingatlan egyházbirtokok és az ingó vallás- és tanulmányi alap az állam rendelkezése alatt állanak, vagy pedig egy részben egyenesen magánmunkáltatók vagy törvényhatóságok kegyuri hatáskörében. *Minthogy pedig ugy a magyar állam, mint a magyar törvényhatóságok a vagyonosok kizárólagos érdekképviselői, minthogy továbbá a vagyonosok a vagyontalanokkal a kapitalisztikus termelési rendben mindig érdekellentétben állanak, azért konstatálhatjuk, hogy a magyar katolikus egyházat vagyona a munkások elnyomóinak táborához köti szétszakithatatlanul.*

A római katolikus egyházról nyert meggyőződésünk nem változik meg még akkor sem, ha rendes jövedelmeit vagyoni jövedelmeitől eltekintve vizsgáljuk. A stóladijak és a párbér csak az alacsonyabb papságnak jutnak, mely amugyis egyenes függőségben áll az államnak lekötelezett püspökmegyétől. De azonkivül is a párbér behajtása, éppugy mint a tetemesen jelentékenyebb egyházi adók kivetése és behajtása minden fázisában az osztályállam hatalmi beavatkozására és beavatkozó készségére szorul.

A magyar római katolikus egyház pásztorai eszerint és az eddigiek értelmében a magyar államtól teljes gazdasági függőségben müködnek, ennek az államhatalomnak az alkalmazottjai és kiegészitő részei bőséges jutalom ellenében támogatják a szószékben és az iskolában az állam intézményét, mely a vagyontalanoknak a vagyonosok általi kizsákmányolásának hatalmi szervezete és melynek kegyétől a katolikus klérus függ. A király egyházi felségjogai azt jelentik, hogy az egyház fenntartására szükséges javadalmak felett felelős minisztériuma utján az osztályparlamentben megtestesült uralkodó osztály rendelkezik és hogy ennélfogva a római katolikus egyház ennek az államnak a hatalmában van: „államegyház". A „jus materiale" az anyagiak joga, mely az egyházi jog szerint az államé, lebilincselte büvkörébe a „jus spirituale", a szellemiek jogát is, amely ugyancsak az egyházi jog

szerint az egyházat illetné meg.

Mjalatt a katolikus egyház, félve az államhatalomtól, szerényen készíti elő autonómiájának harcait, azalatt a polgári osztályban, sőt a birtokvesztett nemesség körében is megindul a törekvés ennek az autonómiának megelőzésére. A katolikus egyház vagyonilag és ezzel politikailag is függetleníteni törekszik szervezetét, a polgárság és a birtoktalan nemesség az egyház és állam kapcsolatait meg akarná szilárdítani és az egyházjavakat szélesebb körök fogalmába vinni."

Az idézett cikkből mindenki láthatja, hogy abban a harcban, amelyet most egyházi részről a munkásmozgalom ellen felujitanak Magyarországon, minden egyébről lehet szó, csak éppen arról nem, hogy a bérmunkásság és a vagyontalan népesség gazdasági és politikai érdekeit védelmezzék meg a papok és a velük együtt dolgozó világiak.

De nézzük meg most már uj alakjában ezt a *„kereszténységszocialista"* pártot. Az uj pártalakulásról a magyar szervezett munkásság lapja, a *Népszava*, 1918. évi február 5-iki és 6-iki számaiban ezeket irta:

Kereszténységszociális néppárt.

I.

Az „egységes" kormánypárt keserves vajudása közben világra jött egy kis szörnyszülött: a kereszténységszociális néppárt. Ezt az ujszülöttet érdemes kissé közelebbről megnézni. Hát nézzük meg.

Előbb azonban ismerkedjünk meg a kedves szüleivel. Anyja, akitől születék: a népcsalás. Apja, akitől fogantaték: a jezsuitizmus. Mert nem nyilvánvaló népcsalás-e a „kereszténységszocializmus" elnevezés? Kereszténység és szocializmus: tüz és viz. Nem arról a kereszténységről beszélünk, amely az evangéliumban van és örökké ott is maradt, a papiroson; hanem arról az egyházról, amely ezerötszáz esztendeje ül a kulturvilág mellén és fojtogatja az emberiséget. Ez a kereszténység és a szocializmus: tüz és viz. Mert mit követel a szocializmus? Egyenlő kötelezettséget a társadalmilag hasznos munkára és egyenlő jogot a termelt javakban való részesedésre; a gyengék védelmét az erősekkel szemben;

az igazság uralmát a tekintély uralma helyébe; az ember megbecsülését, bármilyen fajhoz, nemzethez, vallásfelekezethez tartozzék is; a kizsákmányolásnak, mint a gyülölet okának, megszüntetését és ezáltal a szeretet és békesség megteremtését; a zabáló henyeség uralmának és a koplaló munka szolgaságának eltörlését; a földnek siralomvölgyből paradicsomkertté alakitását. Ezt akarja a modern szocializmus és ennek éppen az ellenkezőjét cselekszi immár jó egyezer esztendeje a kereszténység. A szocializmus egyesiteni akarja az összes elnyomottakat és kizsákmányoltakat a sorsuk javitásáért való harcra; a kereszténység neve alatt szereplő egyház pedig — akkor, amikor közéjük dobja a vallási elkülönödés átkát és gyülölségét — szétválasztja őket, gyengiti őket, késlelteti győzelmüket, késlelteti a szociális igazság uralmának eljövetelét. Hát igaz-e, hogy a keresztényszocializmusnak a népcsalás a szülőanyja?

És most lássuk a kis szörnyeteg apját. A néppárt kimondta, hogy parlamenti képviselői és főispániai kötelesek belépni az uj „egységes" kormánypártba; ő maga azonban — egyesülve az ugynevezett kereszténységszociálisokkal — fennmarad mint külön párt és fenntartja szervezeteit. Tehát egyfelől résztvesz a kormányban, élvezi a hatalom kellemességeit: miniszteri tárcákat és főispáni állásokat biztosit vezéreinek, a választásoknál kormánytámogatást biztosit jelöltjeinek, másfelől pedig kiakasztja boltjaira a néppártiság és a kereszténységszocialisták cégtábláját, hogy az „egységes" kormánypárttal szemben (vagy akár, ha amellett is) a nép, a kereszténység és a szocializmus jelszavaival bódítsa magához a bezsindelyezett agyu parasztokat és munkásokat. Ez a kétarcuság és kétlelküség csak jezsuitaelmének lehet a szüleménye; méltán mondhatjuk tehát, hogy a „kereszténységszociális néppárt" nevezetü cirkuszi csodának csak a jezsuitizmus lehet az apja.

Apját, anyját ismerjük már az ujszülöttnek, most vizsgáljuk meg őt magát. Néppárt... Emlékeznek-e önök, hogy miféle szerzet ez? Huszonkét esztendővel ezelőtt — az egyházpolitikai törvények után — a papok alaposan be voltak gyulladva, hogy jaj, most már tovább is rájuk fog járni a rud, jön a papi vagyon szekularizációja, talán bizony még az egyház és állam teljes szétválasztása is. Egy csomó feudális mágnás is begyulladt: ahol a papi hatalom nem áll szilárd alapon, ott már a hitbizományi tizezerholdak is inognak. A kisebb papság meg attól ijedt meg, hogy az uj törvények kiragadják hatalmából a népet, nem fog már elég jól telni a papzsák. És erre nagypapok, mágnások és kispapok izzadó üstökkel szervezték a néppártot. Ők

voltak a párt, népet pedig ugy próbáltak szerezni, hogy az egyház, a vallás, a haza és a nemzet együttes veszedelmét hirdették, azoknak a megmentésére toborozták a jó keresztény magyarokat, de nem vetették meg a jámbor tótocskákat sem.

Aztán mit csinált a néppárt? Szorgalmasan szidta a zsidókat, védelmezte az istent meg a nagypapok és nagybirtokosok érdekeit. Ennyivel azonban a legszerényebb igényü „nép" sem érheti be és bizony az istenes-hazaffyas pártnak sohasem ment valami fényesen az üzlete, ámbár miniszteri, államtitkári és főispáni székekért mindig szivesen csereberélgette az ugynevezett elveit és programmját.

Már néhány év óta mindenki biztosra veszi, hogy a szociáldemokraták küzdelme végre is megtermi gyümölcsét: jó néhány százezer munkás megkapja a választójogot. Jó néhány százezer olyan munkás, aki — ha egyrésze talán öntudatlanul is — epedve szomjazik a szociális igazság után. A klerikálisok arra számitottak, hogy a munkásság tudatlan és müveletlen, mert hiszen a keresztény állam millió és millió proletártól megtagadja a tanulás és müvelödés lehetöségét. A tudatlan embereket pedig nagyon könnyen be lehet fogni idegen érdekek szolgálatába. Ha tehát már elkerülhetetlen, hogy a kérgestenyerü, kopottruháju munkás is kapjon választójogot — gondolták a papok —, hát legalább fogjuk be a magunk szekerébe. Ezzel a számitással csinálták meg másik politikai boltjukat, az ugynevezett keresztényszocializmust, amelyről már kimutattuk, hogy nyilvánvaló népámitás. Ebben a boltban mérték a finom „keresztény" erkölcsöt: a munkások nehéz kenyérharcának hátbatámadását, a sztrájktörést. Hajdan a zsidókat becstelenitették meg sárga folttal, most a keresztény munkásokat iparkodtak sárgára lebélyegezni. De ez a boltjuk sem vált be, tán még a rezsit sem fedezte. Munkavezetőket, hajcsárokat, tudatlan, korlátolt, részeges alakokat és néhány rosszul számitó, a többi munkások rovására boldogulni akaró egyént tudtak csak magukhoz vonzani. A két bolt külön-külön tehát nem sokat ért.

No hát, csináljunk a kettőből egyet, mondották a klerikálisok bölcsen. A néppártnak „nép" kellene, de nincs neki. A keresztényszociálisoknak van egy maréknyi népük és ha jobban felszereljük őket pénzzel meg maszlaggal, hát lesz még több népük is. És mivel mind a két bolt a mi boltunk, nincs a dologban semmi nehézség, csapjuk össze a kettőt, hordjuk össze egy rakásra a népet, a kereszténységet meg a szocializmust: ennyi gyönyörüségnek a láttára majd csak bedül a munkás-

ság. Igy okoskodtak a papok és segitőik és lett a két boltból egy. Most már a munkásságon áll, hogy ragadja meg az olcsó alkalmat és iparkodjék a keresztényszociális néppárt elvei szerint boldogulni. Mert igaz is: elvek is vannak ám az uj boltban.

Igenis vannak. Az uj párt gondosan előkészitett programmal örvendezteti meg a világot. Az eddigiekből is látható ugyan, hogy mennyi köze van neki a néphez meg a szocializmushoz; de a programmja még jobban megmutatja.

Hát lássuk most már a programmot.

II.

A programm nagyon szükszavu. Tulajdonképen nem is a programmját hozta nyilvánosságra az uj párt, hanem csak az alapelveit. Pedig hát a programmot kellene ismerni. Azt kellene tudni, hogy mire kötelezi magát az uj párt, amely a szocializmus és a nép nevét irta ki a táblájára. De kötelezettségeket vállalni a néppel szemben, szabatosan, értelmesen körülirt kötelességeket: ez nem papi erény, nem jezsuita virtus. Egyelőre tehát az a nép, amely kereszténységgel spékelt szocializmusra áhitozik, kénytelen lesz alapelvekkel beérni.

Lássuk hát azokat a népboldogitó alapelveket. Az első igy szól:

1. A keresztény világnézletből folyó elveknek a valláspolitikai, kulturális, gazdasági és szociális élet érdekkörében való érvényesitése.

Keresztény világnézlet! Ugy-e, ez kell neked, kedves proletártársam? Nagyon szépen és tudományosan hangzik és nagyon tömjénillatu ez a szó, hát szép és jó dolgok lapulhatnak meg mögötte... gondolja talán az a munkás, aki az iskolai müvelődés hiányát később nem pótolhatta az életben. És sajnos, nagyon sok ilyen munkás van! De aki legalább gondolkozni megtanult már, az nem dől be puszta szavaknak, hanem alaposan megvizsgálja a szavak értelmét.

És elsőbben azt kérdi: mi az a világnézlet? Szorosan meghatározni bajos. (És éppen azért szeretnek a hamis portékát áruló politikai grájzlerek ilyenféle tágan és sokféleképen értelmezhető felirásokat ragasztani a portékájukra.) Körülbelül annyit tesz mégis a „világnézlet": hogy milyennek látja valaki a világ nagy dolgait, a világ berendezését, az emberi társadalom és az

emberi egyén rendeltetését; és azt is teheti, hogy milyennek kívánja a világ berendezését, az emberiség és az emberi egyén sorsát. Következésképen: keresztény világnézlet annyit tesz, hogy milyennek látja és milyennek kívánja ezeket a dolgokat a kereszténység.

Idáig tehát eljutottunk volna. Most már ismerkedjünk meg kissé közelebbről magával a „keresztény világnézlet"-tel. Ez bizony nem könnyü dolog, mert keresztény világnézlet nem egy van, hanem kettő és aki ezt a kettőt összezavarja, annak zavaros lesz az itélete is. Tehát vigyázzunk és különböztessük jól meg egymástól ezt a kettőt.

Az egyik keresztény világnézlet a papiroson van: az evangéliumban. Ez a világnézlet nagyon szép mondásokban fejeződik ki. Például: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyeknek országa. Boldogok, akik sirnak, mert ők megvigasztaltatnak. Boldogok az alázatosak: mert ők örökség szerint birják a földet." (Máté V. 3—5.) Kérdezem minden munkástól: akarjátok-e ezt az evangéliumi boldogságot? És kérdezem mindnyájatoktól: mit láttok, vajjon a kereszténység mai zászlóhordozói ilyen boldogságra törekszenek-e? — Vagy: „... a gonosznak ne álljatok ellene gonosszal: hanem aki téged jobbfelől arcul ütend, forditsad a másid orcádat is"; „... aki el akarja venni a te alsó ruhádat, engedd néki felső ruhádat is. ... Aki tőled kér, adj néki: és aki kölcsön kér tőled, meg ne vessed. ... Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, akik titeket átkoznak, jól tegyetek azokkal, akik titeket gyülölnek: és imádkozzatok azokért, akik titeket háborgatnak és kergetnek titeket". (Máté V. 39—44.) És most ujra kérdem mindnyájatoktól: ezt a keresztény világnézletet követik-e a kereszténység zászlóvivői? Vagy gondoljatok arra az evangéliumi szóra, amely azt mondja: „Tekintsetek az égi madarakra; mert azok nem vetnek, sem aratnak, sem a csürbe nem takarnak, mindazonáltal a ti mennyei Atyátok eltartja azokat", annál inkább eltart hát titeket. Akartok-e, ti munkások, ezen szent ige szerint élni, akarjátok-e békében hagyni kizsákmányolóitokat és mennyei Atyánkra bizni, hogy eltartson benneteket? Bizonyos, hogy a „keresztény"-szocializmus zászlóvivői ezzel a keresztény világnézlettel akarnak boldogitani titeket. De hát magukat?

Azt mondta a Jézus Krisztus: „Ha tökéletes akarsz lenni, eredj, add el minden marhádat és osztogasd a szegényeknek és kincsed lészen a mennyországban"... (Máté XIX. 21.) Vajjon ők eszerint élnek-e, a hires püspökök és érsekek, a nagyszerü Zichy grófok és a

másodrendbéli kolomposok? És vajjon számos főtisztelendő urak, amig lehetett, nem fogatták-e le a jegyzőurral (kedves kártyázó-, ivó- és vadászcimborájukkal)' a hadiasszonyok nyomoruságos és véres segélypénzét párbér fejében?

Ime, proletártársaim, ez az egyik keresztény világnézlet. És ugyebár, nem hiszitek, hogy ezen az alapon akar benneteket boldogitani az uj párt?

A másik keresztény világnézlet az, amely szerint cselekszenek a kereszténység vezérei.

Óriási földbirtokokat tartanak a markukban, ugy hogy emiatt a föld becsületes munkálója nem juthat földhöz és kénytelen kivándorolni.

Munkásaikat éppen olyan alaposan kizsákmányolják, éppen ugy hajszolják és éhségbéren tartják, mint a zsidó, mohamedán, buddhista vagy istentagadó kapitalisták.

Az embereket kizsákmányoló és vágóhidra terelő hatalmasoknak mindenkoron hü szolgái voltak és manapság is azok. Minden tömeggyilkolásra élesitett fegyvert megáldottak és minden tömegtámadásra, amelyet emberek ellen (sőt keresztények keresztények ellen) inditottak, ők isten áldását kérték.

Mindig arra törekedtek és ma is arra törekszenek, hogy a dolgozó tömeg tudatlan, buta maradjon és a tulvilági üdvösség igéretével engedje magát kifizetni és ezért a jutalomért alázatosan, igénytelenül huzza a hatalmasok földi igáját. Ők maguk pedig bőven kiélvezték minden földi jónak a legjavát.

Ime, proletárok, ez a két keresztény világnézlet van. Vajjon melyiknek az alapján akarjátok szociális és gazdasági érdekeiteket megvédeni? A két mód közül az elsőt — ha talán megkivánnátok is, ha talán csábitana is benneteket a lelki szegénység, a sirás és az alázatosság —, azt hiába választanátok, mert az csak papiroson van. A valóságban a második világnézlet uralkodik; ha ez tetszik, ha azt hiszitek, hogy a keresztény világnézlet alapján felépülő szociális és gazdasági reformok kiemelhetnek benneteket a rabszolgaságból és nyomoruságból: ám iratkozzatok be a keresztényszociális néppárthoz cimzett papi uralmat, latifundiumot és kapitalizmust biztositó intézetbe.

A 2. alapelv igy szól:

2. Hazánk történeti jellegének és egységének megóvása és a pragmatika szankció által létrejött kapcsolat és a belőle folyó kötelességek szemmeltartása mellett nemzeti életünk teljességének kiépitése.

Megértitek-e ezt az ékes beszédet. Közönséges

magyar nyelvre forditva a 2. alapelv elsősorban annyit tesz, hogy: az uj párt hajlandó az önálló hadsereg, a külön vámterület és az önálló nemzeti bank elvével is korteskedni, könnyenhivő parasztokat és még jámborsorban levő munkásokat megmaszlagolni... de csak annyira, amennyire Bécsben megengedik. A pragmatika szankció egy régi szerződés, amely az ősi és nemes Habsburg-dinasztia örökös uralmát biztositja Magyarországon. Ennek a szerződésnek az óvatos respektálása mellett kész az uj párt konkurrenciát csinálni a negyvennyolcasoknak. Jól berendezett bolt az uj bolt, annyi szent: van benne maszlag mindenféle analfabéta számára, de azért a miniszteri és főispáni székekre való érdemességet is gondosan iparkodik megóvni.

Ezt is meg akarja óvni az uj párt. De mi a mi hazánk „történeti jellege"? Az, hogy itt ezer esztendeig főurak és papok sanyargatták a dolgozó népet, jobbágysorban tartották, dézsmával, kilenceddel és két tucat más adóval nyuzták, deresen botozták, pártos harcaikban mészárszékre terelték, elkeseredett lázadásaikat borzasztó kegyetlenséggel vérbefullasztották, minden emberi jogból kirekesztették. Ráadásul tisztelnie kellett az elnyomókat és el kellett hinnie, hogy az isten akaratából van a világ igy beréndezve. Ezt a jelleget akarja az uj párt megóvni. Persze, nem az eredeti formájában, mert a legsötétebb fejü hecckáplán is tudja, hogy az már lehetetlen; de meg akarja óvni a történeti jelleget divatos uj szabásban, modern mázzal bevonva. A dolog magva az: Félre paraszt, ha gyün az ur!

A 3. alapelv igy szól:

3. Ezen keresztény és nemzeti alapon szociális és gazdasági életünknek időszerü reformokkal való fejlesztése.

Hosszura nyult már ez a rövidnek tervezett irás, de mégis kell még néhány szót áldozni erre az „alapelv"-re. Mert az időszerü reformok délibábjának megcsillogtatása: ez a munkásoknak szánt főmaszlag.

Az alapelvcsináló urak elfelejtették elsorolni a reformokat, amelyeket ők időszerüeknek tartanak. Igy kényelmesebb. De talán majd idővel — ha muszáj lesz — pótolni fogják ezt a hiányt. Egyelőre csak annyit árulnak el, hogy „keresztény és nemzeti" alapon akarják az időszerü reformokat megcsinálni. Hogy a keresztény alap mit jelent, azt fentebb már röviden megmagyaráztam. Hogy a nemzeti jelszóval a politikai boltosok mennyi csalást követtek már el, azt el sem lehet mondani. (De még erre is sort keritünk alkalomadtán.)

Annyi bizonyos, hogy a keresztény és a nemzeti alap hangoztatása nagyon kényelmes lepedő mindenféle szédelgés eltakarására. Azért az egyszerű munkás így beszél:

Én kevés iskolát járt ember vagyok, nincs éu nekem srófos eszem, mint az uraknak. Én tehát nem tudom megitélni, hogy valamely reform keresztény vagy nemzeti jellegü-e, vagy mindkettő együttvéve. Azért hát csak a magam eszéhez való egyszerü kérdéseket adok fel a tisztelt uraknak: Például ezeket:

Akarják-e az urak a törvényes nyolcórás munkanapot?

Akarják-e a munkások aggkori biztositását. tisztességes nyugdijjal?

Akarják-e a betegségi és balesetbiztositást alaposan megjavitani és bányászokra, mezei munkásokra, cselédekre ugyanolyan mérték szerint kiterjeszteni, mint az ipari munkásokra?

Akarják-e az összes 20 éven felüli férfiakra és nőkre kiterjedő országos vármegyei és községi választójogot, titkos szavazással?

Akarják-e a katonai leszerelést és az általános béke biztositását?

Akarják-e a nagybirtok és elsősorban a kötött birtok állami tulajdonba vételét és a földet megmunkáló szegény családok kezeibe juttatását?

Akarják-e, hogy ezekért a célokért a munkások minden rendelkezésre álló eszközzel — a sztrájk jól bevált eszközével is — harcoljanak?

Csak példaképen teszi fel a munkás ezeket a kérdéseket és azután igy folytatja:

— Urak, a felelet vagy az legyen, hogy igen, vagy az, hogy nem. (Krisztus is igy kivánja az evangélium szerint.) Ha igen — és ha majd azt látom, hogy eszerint cselekszenek is —, akkor félig rendben van a dolog; ámbár akkor sem nézem, hogy az időszerü reformnak van-e a nyakában kereszt vagy a gatyájában nemzetiszinü madzag. De mondom, még igy is csak félig van rendben a dolog. Mert akkor azután ez következik:

— Ezeket az időszerü reformokat a hatalmas kapitalisták ellentállásával szemben csak az összes munkások egyesült, szervezett ereje vivhatja ki. Tehát együtt kell küzdeni a keresztény, zsidó, mohamedán. tüzimádó és ateista munkásoknak egy táborban. Az önök „keresztény" szervezkedése ezt megakadályozza, a munkások sorait — ha sikerül a szándékuk — megbontja; tehát a vallási alapon való külön szervezkedésről le kell mondania. csak akkor lesz a dolog egészen

rendben. Tetszik érteni?

Ha pedig azt mondják, hogy nem, ha a példaképen elsorolt elvek és reformok közül csak egyet is visszautasitanak, akkor meg már éppenséggel tudom, hányadán vagyok önökkel...

Három a magyar igazság: csak három alapelve van a Keresztényszociális Néppártnak. Ma tehát ne bolygassuk tovább a gyönyörüséges uj alakulást.

Értelmes, okos munkásemberek, a dolga után élő nép előtt nem szorul további igazolásra az, hogy mit is keresnek hát a hit emberei a munkásmozgalomban és a szakszervezetekben? *Keresik a saját céljaik elősegitéséhez szükséges tömegeket, keresik a harcosokat ahhoz a mételyhintő munkához, amelyre nem a munkásoknak, hanem a vagyonos osztálynak és a papságnak van szüksége.* Hogy ezt milyen módon és milyen eszközökkel keresik, arra is rá kell itt némiképen mutatnunk még.

„Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat."

(Tizparancsolat.)

Az iskolában és a szülői házban kereszténynek és zsidónak egyaránt, már apró gyerek korában meg kellett tanulnia a bibliai tizparancsolatot és ebben azt, hogy felebarátainkat ugy kell szeretnünk, mint önmagunkat. E parancsolat szerint tehát bün az, ha gyülöljük embertársainkat, bün az, ha az emberek közé a szeretet és megértés helyett a gyülölet keserü magvát hintjük el.

A papságnak nem volna szabad még akkor sem a gyülölet, durvaság és aljas rágalom mérges szavait használni, ha a szociáldemokrata munkások ténylegesen támadnák a vallást, a hitet. Mert hiszen a papok Krisztus helytartóinak, az isten szolgáinak nevezik magukat a hivők előtt, már pedig Krisztus és tanitványai nem a haragot és gyülöletet hirdették, ha-

nem az alázatosságot, a türelmet és a megbocsátást. *„Én pedig — írja Máté apostol — azt mondom nektek, hogy a gonosznak ne álljatok ellene gonosszal: hanem aki téged jobbfelül arcul üténd, fordítsad a másik orcádat is.“*

Ezzel szemben arra hívjuk fel a munkásság figyelmét, lássák meg, milyen hangon írnak ezek a felekezeti harcosok újságjaikban, röpiratoikban, könyveikben. Nincs az a sártenger, mely vetekedni tudna azzal a hanggal, amelyet a klerikalizmus a felvilágosult munkásnéppel szemben használ, nincs olyan körmönfont csirkefogója a bünkrónikának, aki úgy tudna és merne hazudni és rágalmazni, mint ahogy hazudik és rágalmaz a klerikális agitáció és sajtó. Becsületben megőszült embereit az öntudatos munkásmozgalomnak bemocskolják, egyéni és közéleti szereplésüket hazug módon legyalázzák, tolvajokról, gyilkosokról írnak lapjaikban, a templomok katedráit, az iskolák dobogóit használják fel arra, hogy ellenfeleiket, a szociáldemokrata munkásságot gyalázzák és megrágalmazzák.

Nem panaszkodunk. Az ilyen harcmodor izlés dolga, mi munkások sokkal magasabban állunk erkölcsi érzésben, hogysem kövessük ezeket az istenszolgákat ezen a megvetendő uton. Mi megelégszünk azzal, hogy munkástársaink százezrei előtt rámutatunk arra, hogy a munkásságnak nincs szüksége felekezeti mankókra, hogy felszabaditási harcát megvivja, nincs szüksége sem világi, sem egyházi potentátokra, hogy érvényesülni tudjon. Ellenkezőleg, a világi és egyházi potentátok — a vagyonos osztály, a mai társadalmi rendszer védőinek volna arra szüksége, hogy maguknak a dolgozó népből elvakult, fanatizált harcosokat neveljenek a — nép ellen.

Magyarország munkásságán mulik, hogy mit és hogyan fog cselekedni.

A kereszténységszocializmus a munkásosztályra nézve nem más, mint egy kalózhajó, amelyen idegen

lobogó alatt a munkásosztály életérdekeit csempészik el.

A szociáldemokrata irányu munkásmozgalom a dolgos szegényemberek nyilt harca és küzdelme a népnek igazáért, jogaiért, a jobb és érdemesebb emberi létért.

Aki munkásember és ad valamit a munkásönérzetére, aki nem kivánja azt, hogy ő és gyermekei szolgaságban, elnyomatásban és szegénységben éljenek, az tudni fogja, hova tartozik és annak utja hozzánk vezet, a büszke, piros proletárlobogó alá.

„Világosság"-könyvnyomda rt. Budapest, VIII, Conti-u. 4.

MUNKÁSKÖNYVTÁR

12. füzet

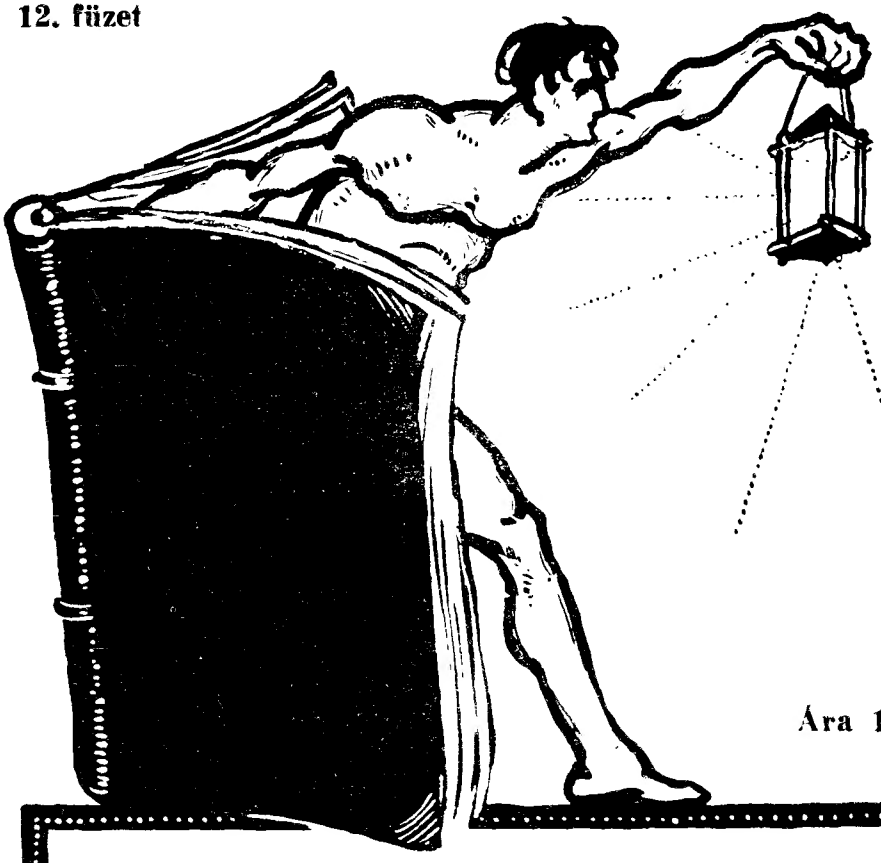

Ára 1 K

A KLERIKÁLIS MÉTELY

VAGY MIT KERESNEK A VALLÁS ÉS HIT EMBEREI A MUNKÁS-SZAKSZERVEZETEKBEN

IRTA VANCZÁK JÁNOS

Most jelent meg a Munkáskönyvtár 8, 9 és 10. száma

Varga Jenő:

A pénz

Uralma a békében, bukása a háboruban

Ára 5.— K. Szervezett munkásoknak 2.— K.

Pogány József:

Halál ellen van orvosság

Ára 1.50 K. Szervezett munkásoknak 80 fillér.

Marx és Engels:

A kommunista kiáltvány

Forditotta Szabados Sándor.

Ára 2.50 K. Szervezett munkásoknak 1.— K.

Kaphatók a Népszava-könyvkereskedésben Budapest, VII. kerület, Erzsébet-körút 35. szám alatt.

„Világossag"-könyvnyomda rt Budapest, VIII. Conti-u. 4.